

DEL CONVENT A LA FÀBRICA: URBANITZACIÓ DEL BARRI INDUSTRIAL DEL MERCADAL DE GIRONA EN EL S. XIX.

RAMON RIPOLL MASFERRER I
MIQUEL ÀNGEL CHAMORRO

DOCTORS I PROFESSORS DE LA UNIVERSITAT DE GIRONA

Resum

Aquest article, de la urbanització del barri industrial del Mercadal de Girona al s.XIX, tracta el tema del pas de la ciutat tradicional a la ciutat industrial. L'objectiu és estudiar la transformació del convent de Sant Francesc d'Assís (procés de desamortització) en un nou espai industrial de la ciutat de Girona (procés d'urbanització). La justificació d'aquest treball es fonamenta en la necessitat d'aportar noves dades que amplii la relació entre desamortització de convents urbans medievals amb la nova idea de ciutat del s. XIX. Un estudi que demostra la creació en aquest període d'un urbanisme fragmentat (sovint incompatible amb l'arquitectura històrica) i contextualista (que influeix a la resta de la ciutat).

Abstract

This study deals with the development of the Industrial district of the Mercadal of Girona in the XIX century. The subject is about the development of the traditional city into an industrial one. The goal is to study the transformation of the convent of Saint Francis of Assisi in the process of confiscation. It was situated in a new industrial area of the city of Girona in a development process. The justification of this work is based on the need to provide new information to increase the relationship between confiscation of medieval urban houses with the new idea of the city in the 19th century. A study that proves the creation in this period of a fragmented urbanism (often incompatible with the historical architecture) and contextualista (which directly influences with the rest of the city).

INTRODUCCIÓ

Sabem que després de l'exclaustració de 1835 els monestirs catalans presenten una evolució diferent en cada un d'ells: d'adaptació, de remodelació, d'abandonament, de degradació i fins i tot de desaparició. Cada monestir segueix un procés distint. Aquest treball analitza els

monestirs enderrocats de manera ràpida i que són engolits per la ciutat industrial. Té interès estudiar la raó que justifica l'enderroc d'aquests monestirs (espais fonamentals de la ciutat tradicional) però encara té més interès analitzar la raó que justifica la construcció de la realitat urbana que els substitueix (nous espais de la ciutat industrial). Són moltes les recerques dedicades a conèixer el valor dels elements culturals, artístics i arquitectònics dels monestirs desapareguts (configurats en un període cultural de qualitat) però són menys les recerques dedicades a conèixer les característiques de la nova realitat urbana la qual reemplaça els convents enderrocats (marcats per un període cultural ambivalent). Una ambivalència que, a més de reflectir la complexitat política, econòmica i cultural del s. XIX, evidencia les dificultats que tenen les ciutats petites i mitjanes d'aquest segle per fer front als nous reptes de l'època: l'exclaustració de convents¹, la desamortització de béns urbans de l'església², la desmilitarització de les ciutats fortificades³, el procés d'industrialització, el liberalisme econòmic⁴, l'imaginari social... Un seguit de característiques que definiran un nou urbanisme orgànic.

Podem anticipar que aquesta manera de fer ciutat de mitjans del s. XIX, entre la tradició i la modernitat, es caracteritza per la urbanització d'espais aïllats (fragmentació) que s'adapten a la ciutat i influeixen a millorar

¹ L'exclaustració dels monestirs urbans (1790, 1808, 1820, 1835...) deixen lliures espais importants de la ciutat. L'exclaustració més important practicada a la ciutat de Girona obliga a desallotjar (l'11 d'octubre de 1835) els nou convents masculins.

² Els convents abandonats que no tenen bones expectatives de venda s'adapten a noves funcions públiques: Sant Pere de Galligants, de benedictins, (museu); la Mercè, dels mercedaris, (caserna i hospital militar); Sant Domènec, dels dominics, (caserna i govern militar); el Carme, dels carmelites (Govern civil i després seu de la Diputació); el dels caputxins (Institut d'ensenyament); Sant Josep, dels carmelites descalços (Delegació d'Hisenda i després Arxiu Provincial); Sant Francesc de Paula, dels mínims (caserna militar).

Els convents abandonats que tenen bones expectatives de venda es donen a subhasta pública: el convent de Sant Agustí, dels agustins, fent un conveni amb l'ajuntament, es converteix en una plaça (el 1861) i Sant Francesc d'Assís, dels franciscans, passa a particulars, que l'enderroquen, urbanitzen i comercialitzen (el 1840).

³ Les llargues discussions sobre la reconstrucció de la torre del costat del pont d'Isabel II, o sobre les dimensions de la porta d'Álvarez de Castro situada a l'altre extrem de la urbanització, demostren la lentitud de la desmilitarització de la ciutat de Girona.

⁴ L'urbanisme orgànic capaç de crear espais fragmentats i contextualitzats ha tingut la seva actualització recent en les "places dures" de la ciutat de Barcelona, les millores puntuals de teixits històrics, etc.

els barris adjacents (contextualització). En aquests anys de la meitat de segle sovint sorgeix una manera de fer carrers, parcelles, accessos, obres públiques... mitjançant la gestió de la ciutat tradicional (solució puntual dels problemes immediats) però introduint mètodes de treball de la futura ciutat moderna (plantejament global dels problemes futurs). Unes transformacions urbanístiques que defineixen una manera de fer un urbanisme de transició històrica ... «sobretot per la seva relació directa amb les necessitats reals» (Moneo, 1984)⁵.

Aquesta manera de fer ciutat la trobem en la urbanització del barri industrial del Mercadal de Girona. Un procés que s'inicia en el moment de l'exclaustració obligada del convent de Sant Francesc d'Assís (1835) i la desamortització del convent (1840). Aquest procés continua amb l'enderroc del convent i la construcció del carrer del Progrés o d'Isabel II (1842) (actual carrer Nou) i del carrer de la Indústria (1856) (actual carrer Gróber). Una urbanització que, tal com ja hem avançat, introdueix desequilibris urbans i problemes a altres parts de la ciutat. Per exemple, el problema d'incomunicació de l'extrem oriental del carrer del Progrés amb l'exterior de la ciutat es resol amb les construccions de la nova porta Álvarez de Castro (el 1842), la nova carretera Barcelona fins a l'Avellaneda (el 1848), de 3.800 metres de longitud en línia recta), la nova carretera de Santa Eugènia (de 1.200 m de longitud en línia recta), etc. Unes solucions que alhora fan augmentar el tràfic al centre de Girona.

Una situació que s'ha de resoldre també de retruc amb la substitució del pont medieval de Sant Francesc (de 2,80 m d'amplada) pel nou pont neoclàssic d'Isabel II (1850 – 1856) anomenat actualment com «pont de Pedra» (de 10 m d'amplada⁶), la reordenació de les cases de la banda est del pont (el 1850), l'enderroc de l'antiga torre de les muralles situada a l'extrem del nou pont (el 1851), la reforma urbana de la banda est també del nou pont (el 1858), l'enderroc d'una part de les muralles de l'Onyar (el 1868) etc. Una manera de planificar la ciutat «no teòrica sinó pràctica, pensada amb coneixement de causa a partir de les funcions reals que van sorgint» (Benévolo, 1987)⁷.

⁵ MONEO, Rafael: *Sobre la idea de tipus en arquitectura*, Publicacions de l'Escola del Vallès, Terrassa, 1984.

⁶ L'enderroc de l'antic pont s'inicia el 20 de juny de 1850 i s'aprova la construcció del nou pont el 19 de juliol de 1850 (ACA, Fons Comandància d'Enginyers, IV Assumptes, Caixa 533, 2160).

⁷ Benévolo, Leonardo: *Historia de la arquitectura moderna*, 6ª edició, Editorial Gustavo Gili, Barcelona, 1987.

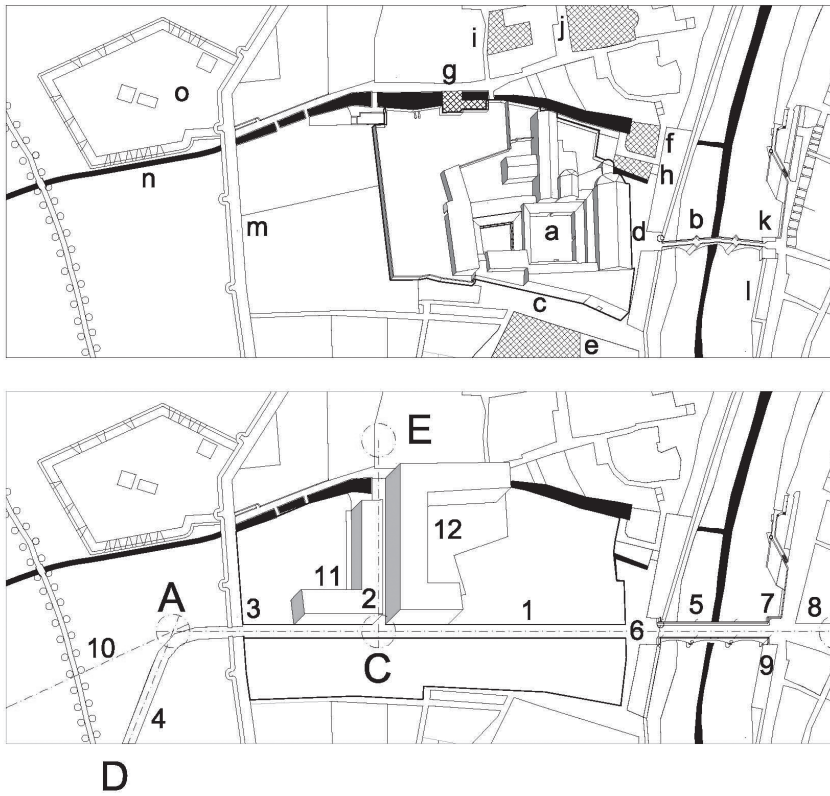

Figura 1. Procés d'urbanització de l'antic convent de Sant Francesc d'Assís (dibuix: R. Ripoll)⁸

D'aquesta dinàmica cal destacar la dualitat buidat-substitució (d'elements urbans vells per elements nous). Aquest procés l'analzarem a nivell de l'arquitectura industrial i residencial, dels carrers regulars i funcionals, de l'imaginari social, etc.

⁸ Característiques urbanístiques prèvies a l'enderroc del convent: a- Convent de Sant Francesc d'Assís, b- Pont de Sant Francesc, c- Plaça Sant Francesc, d- Pujada del pont, e- Hospital del Rei, f- Molí de baix, g- Molí de dalt, h- Molí retorcedor, i- Corral de la ciutat, j- Santa Susanna, k- Torre de defensa, l- Muralla interior, m- Muralla exterior, n- Sèquia Monar, o- Baluard del Governador.

Modificacions urbanístiques a partir de l'enderroc del convent (1842): 1- Carrer del Progrés (1842), 2- Carrer de la Indústria (1858), 3- Porta Álvarez de Castro (1842), 4- Carretera Barcelona (1848), 5- Pont Isabel II (1850-6), 6- Enderrocament cases (1850), 7- Enderrocament torre de defensa (1851), 8- Reordenació urbana (1858), 9- Enderroc de les muralles interiors (1868), 10- Carretera Santa Eugènia.

1. ARQUITECTURA INDUSTRIAL I RESIDENCIAL

Aquest apartat pretén explicar com l'arquitectura conventual gòtica de l'antic convent de Sant Francesc d'Assís, és substituïda per una arquitectura neoclàssica industrial i residencial, unes construccions noves que sorgeixen després del corresponent procés de parcel·lació per tal d'obtenir la màxima rendibilitat. El resultat és la construcció d'un barri amb una gran densitat d'edificis: l'establiment de fàbriques a la zona nord-est i cases de veïns a la resta de les zones oest i sud.

Els propietaris que compren els solars de l'antic convent de Sant Francesc els podem dividir de tres grups. Un primer grup el formen els especuladors que compren finques de l'antic convent per tornar-les a vendre amb construccions o sense (inversors). Un segon tipus són els industrials que compren solars per edificar les seves pròpies fàbriques (propietaris industrials). Finalment hi ha les famílies que compren habitatges per a ús propi (propietaris particulars).

Entre el grup d'especuladors de solars hi trobem Joan Carbó i els seus fills Salvi Carbó i Jaume Carbó, Marià Vicens, Joan Estrach i el seu fill Narcís Estrach, etc. D'entrada és molt significativa la manera com Joan Carbó compra a títol personal, al govern de la nació, l'antic convent de Sant Francesc d'Assís (el 10 de maig de 1842)⁹. Sabem que poques hores abans de la subhasta pública, a les 9 hores del matí, signa en privat un pacte amb altres tres socis (Marià Vicens, Joan Planas i Pau Bosch) que expressen la voluntat de quedar-se tots ells una quarta part de l'antic convent: “...*los abajo firmantes confesamos que desde este momento formamos sociedad para comprar o vender el edificio que fue convento de Sant Francisco de esta ciudad... sin perjuicio de que despues del remate se forme escritura entre los cuatro segun pueda convenirnos pues ahora no se hace por falta de tiempo*”¹⁰. Un fet que demostra els objectius dels compradors d'unir-se prèviament per no encarir la subhasta, repartir-se l'immoble a parts iguals, triar la situació del solar segons els seus interessos, compartir el cost de la compra, etc. Aquesta societat pren possessió del convent un any després (el 29 de juny de 1841) i al cap d'un any i mig, pren possessió també de l'església (el 15 de novembre de 1841). Amb la mort de Joan Carbó (el

⁹ «...que se compone del convento, iglesia, claustros, patios, huerta, y demás cosas unidas a él, derechos, usos y servitudes por 200.075 reales de vellón” (AHG, Girona 9, llibre 72, pàg. 97-103).

¹⁰ AHG, Girona 9, llibre 725, pàg. 97-103.

setembre de 1842) seran els seus fills els qui parcel·laran i vendran la seva part de l'antic convent. Hem comptabilitzat fins a 9 vendes de solars entre el 1846 i el 1847. Cal dir que aquests solars són de dimensions relativament reduïdes i de diferents proporcions tant d'amplada (entre 4,8 i 11,2 metres) com de profunditat (entre 8 i 16 metres).

Possiblement qui obté més guanys és Marià Vicens, veí de Solius, amb la venda que realitza a Pau Bosch per a ús industrial (el 1845)¹¹. Per altra banda també Joan Estrach (veí de Fornells de la Selva)¹² i el seu fill Narcís (veí de Girona) seran un tercer exemple d'especuladors dels terrenys del costat de l'antic convent. De la seva activitat de parcel·lació, d'una propietat gran en solars petits, hem analitzat 6 vendes (entre els anys 1861 i 1862). Aquestes vendes corresponen a solars de diferent superfície (entre 20 i 381 m²) amb proporcions d'amplades i profunditats també diverses.

Entre els propietaris del segon grup, que té com finalitat comprar terrenys de l'antic convent per construir les seves pròpies indústries, hi ha Joan Planas (veí de Girona)¹³. Aquest també és un dels socis inicials de Joan Carbó que compren conjuntament l'antic convent. Sabem que Joan Planas tenia una fàbrica tèxtil en el Mercadal i que per tant, l'interessava millorar el seu establiment amb nous terrenys. Per això, poc després de la compra del convent de Sant Francesc d'Assís (el 1842) ja demana tenir la seva part de terreny (de 5.124 m²) per construir la seva fàbrica al costat de la sèquia

¹¹ Sabem que per aquesta venda, en el 4 de novembre de 1845, es van pagar 14.062 lliures i 10 sous barcelonins (AHG, Girona 9, llibre 728). Si la compra de tot el convent, en el 1841, va ser de 200.075 *reales de vellón* (dels quals Marià Vicens va pagar 50.019 reals de vellón) obtenim una relació directa d'1 a 100 (amb 4 anys de diferència i sense tenir en compte les despeses d'urbanització).

¹² Sabem que Joan Estrach Reixach, nascut el 1798, era un propietari rural que vivia al mas Estrach de l'Alzina de Fornells de la Selva, propietat de la seva família, de la qual tenim documents des del s. XIV. El seu fill Narcís Estrach Bertran hereta el mas Estrach de Fornells de la Selva el 1866 i pocs anys després el ven (el 1870). (MARQUÈS, Josep M: *Masos de Fornells*, Ajuntament de Fornells de la Selva, 1999).

¹³ Sabem que Joan Planas Fàbrega neix a Santa Maria del Corcó (el 1789), s'instal·la a Girona i construeix una fàbrica el 1823, moguda per l'aigua de la sèquia Monar. També sabem que Joan Planas compra diferents propietats a la zona del Mercadal: dues cases al carrer de Sant Francesc (el 1841) i posteriorment una altra casa en el mateix carrer (el 1845). El 1858 crea la fàbrica denominada: "Planas i fill i Duran". El seu fill és l'enginyer Joan Fàbregas i Castanyer i Feliu Duran era el gendre, casat amb la filla Maria. Posteriorment l'activitat fabril de la família Planas continuarà amb la creació de la fàbrica dedicada a la construcció de màquines denominada: "Planas, Junoy, Barné i Cia" (el 1857).

	ANY	TEMA	CARRER	VENEDOR	COMPRADOR	DIMENSIONS	NOTARI
1	1845	1 terreny i edifici	Progrés	VICENS, Marià (Solius)	BOSCH, Pau (veí de la ciutat de Barcelona)	1/4 part del convent de Sant Francesc d'Assis	Bacó, Gaspar (Girona)
2	1846	1 solar	Isabel 2a	CARBÓ, Salvi i Jaume (comerciants de Cassà de la Selva)	BUJOLAN, Joan (administrador d'aduana d'Arenys de Mar)	56 pams d'amplada i 40 pams de profunditat	Tomàs Lloret (Girona)
3	1846	1 solar	Isabel 2a	BOSCH, Pau (comerciant de la ciutat de Barcelona)	BUSCH, Josep (comerciant de la ciutat de Girona)	1.770 pams quadrats	Gaspar Barceló (Girona)
4	1846	1 solar	Isabel 2a	CARBÓ, Salvi i Jaume (comerciants de Cassà de la Selva)	CALLICÓ, Narcís (terrissaire veí de Girona)	32,5 pams d'amplada i 79,5 pams de llarg	Tomàs Lloret (Girona)
5	1846	1 solar	Isabel 2a	BARNOYA VINYOLAS, Francesc	DALMAU, Francesc (veí de Girona)	40 pams d'amplada i 82,5 pams de profunditat	Tomàs Lloret (Girona)
6	1846	1 solar	Isabel 2a	CARBÓ, Salvi i Jaume (comerciants de Cassà de la Selva)	FELIU, Francesc (semoler de Girona)	3.336 pams quadrats	Tomàs Lloret (Girona)
7	1846	1 solar	Isabel 2a	CARBÓ, Salvi i Jaume (comerciants de Cassà de la Selva)	HOMS, Francesc (veí de Girona)	32,5 pams d'amplada i 78 pams de llarg	Tomàs Lloret (Girona)
8	1846	1 solar	Isabel 2a	CARBÓ, Salvi i Jaume (comerciants de Cassà de la Selva)	LLEPART, Josep (veí de Girona)	24 pams d'amplada i 80 pams de llargada	Tomàs Lloret (Girona)
9	1846	1 solar	Isabel 2a	CARBÓ, Salvi i Jaume (comerciants de Cassà de la Selva)	OLLER, Pere (paleta de Girona)	40 pams d'amplada i 80,5 de llargada	Tomàs Lloret (Girona)
10	1846	1 solar	Isabel 2a	CARBÓ, Salvi i Jaume (comerciants, Cassà de la Selva)	PONS, Jaume (veí de Blanes)	57 pams d'amplada i 80,5 pams de llargada	Tomàs Lloret (Girona)
11	1846	1 solar	Progrés	Representant i descendents de Joan Carbó difunt	VERT, Salvi Vert	48 pams d'amplada i 84 pams de llargada	Gaspar Bacó (Girona)
12	1846	1 solar	Isabel 2a	FELIU, Francesc	VINOLAS, Josep (comerciant de Girona)	24 pams d'amplada 68 de profunditat	Tomàs Lloret (Girona)
13	1847	1 solar i edifici	Isabel 2a	CARBÓ, Josep i Jaume (comerciants de Cassà de la Selva)	ESPELT, Pasqual (paleta de Girona)	13.392 pams quadrats	Tomàs Lloret (Girona)
14	1847	1 solar	Isabel 2a	CARBÓ, Josep i Jaume (comerciants de Cassà de la Selva i cohereves de Joan Carbó)	MERCADER, Andreu (agutzil del jutjat de 1a instància de Girona)	3.600 pams quadrats	Tomàs Lloret (Girona)
15	1849	1 casa	Isabel 2a	MERCADER, Andreu (veí de Girona i testador)	MERCADER, Victoria (muller i el seu fill Josep Mercader)		Tomàs Lloret (Girona)
16	1850	1 solar	Isabel 2a	ROGER, Andreu (hisendat i del comerç) i MASCORT, Maria (consorts de Figueres)	OLIVERES, Narcís (natural de Medià comerciant i veí de Girona)		Tomàs Lloret (Girona)

Figura 2a

Monar amb dret d'aigua: .. «que se percibe agua de la azequia Monar por medio de dos caños de piedra»¹⁴. Com a inversors secundaris que compren alhora solars, hi trobem Josep Vinyolas (negociant i veí de Girona), que compra

¹⁴ AHG, Girona 9, llibre 725, pag. 97-103.

	ANY	TEMA	CARRER	VENEDOR	COMPRADOR	DIMENSIONS	NOTARI
17	1851	1 pati (meitat)	Isabel 2a	MERCADER, Victoria (vidua)	VIÑOLAS, José (negociant de Girona)	meitat d'un pati de 65 pams de profunditat i 36 pams d'ample	Joan Urgell (Girona)
18	1852	1 solar i edifici	Isabel 2a	ISERN, Rafael (negociant de Girona)	MASRIERA, Gabriel (serraller de Girona)	41 i 3/4 pams d'amplada i 83,5 pams de profunditat	Joan Urgell (Girona)
19	1852	1 casa	Isabel 2a	ISERN, Rafael (natural de Llançà i veí de Girona)	RIPOLL, Carmen (natural i veïna de Girona)		Joan Urgell (Girona)
20	1853	1 casa	Isabel 2a	VERT, Josep (veí de Girona)	RAMON, Antoni (veí de Girona)		Gaspar Baró (Girona)
21	1855	1 casa	Isabel 2a	CALLICÓ, Narcís (terrissaire veí de Girona)	CALLICÓ, Narcisa (la seva muller)		Joan Bernés (Girona)
22	1855	1 casa	Isabel 2a	RIPOLL, Benet	RIPOLL, Pau (germà)		Joan Urgell (Girona)
23	1855	1 casa parcial	Isabel 2a	FELIU, Francesc	VIÑOLAS, Josep (comerciant de Girona)	1r i 2n pis d'una casa de la part del carrer i el 1r pis de la part sud	Joan Urgell (Girona)
24	1860	1 terreny	Progrés - Isabel 2a	PLANAS, Joan	PLANAS, Joan (fabricant de fils i teixits de cotó de Girona)	1.344 m2	Josep Casadevall (Girona)
25	1861	1 solar	Isabel 2a	ESTRACH, Joan i Narcís (pare i fill)	POL, Joaquim (veí de Girona)	15.247 pams quadrats	Josep Casadevall, (Girona)
26	1862	1 terreny	Isabel 2a	DE POL, Joaquim (hisendat i veí de Girona)	SOCIETAT BERTRAN (Companyia per la il·luminació de gas)	12.436 pams quadrats	Josep Casademont (Girona)
27	1862	1 terreny	Isabel 2a i Indústria	ESTRACH, Joan (natural de Fornells) i Narcís (natural de Girona) (pare i fill)	SOCIETAT BERTRAN (Companyia per la il·luminació de gas)	805 pams quadrats	Josep Casademont (Girona)
28	1862	1 terreny	Isabel 2a i Indústria	CASADEMONT, Vicens (fuster)	SOCIETAT BERTRAN (Companyia per la il·luminació de gas)	5.150 pams quadrats	Josep Casademont (Girona)
29	1862	1 terreny	Isabel 2a i Indústria (illa)	CASADEMONT, Vicens (fuster)	SOCIETAT BERTRAN (Companyia per la il·luminació de gas)	3.180 pams quadrats	Josep Casademont (Girona)
30	1862	1 terreny	Isabel 2a	DE POL, Joaquim (hisendat i veí de Girona)	CASADEMONT, Vicens (ebanista veí de Girona)	12.436 pams quadrats	Josep Casademont (Girona)
31	1862	1 solar	Isabel 2a	ESTRACH, Joan i Narcís (pare i fill)	DE POL, Joaquim (hisendat de Girona)	8.625 pams quadrats	Josep Casadevall (Girona)
32	1862	1 solar	Indústria	ESTRACH, Joan i Narcís (pare i fill)	PAGÈS, Felix (veí de Girona)	113 i 3/4 pams d'amplada i 64 pams de profunditat	Josep Casadevall (Girona)
33	1862	1 solar	Indústria	ESTRACH, Joan i Narcís (pare i fill)	PEREZ, Narcís (veí de Girona)	63 i 1/4 pams d'amplada i 65 pams de profunditat	Josep Casadevall (Girona)
34	1862	1 solar	Indústria	ESTRACH, Joan i Narcís (pare i fill)	PLANAS, Joan (fabricant de fils i teixits de cotó de Girona)	25,5 pams d'amplada i 77 pams de profunditat	Josep Casadevall (Girona)

Figura 2b

Figura 2 (a i b): taula compra-venda d'immobles al barri del Mercadal entre el 1845 i el 1862¹⁵

tres solars, Andreu Mercader, que compra dos solars, Narcís Callicó (rajoler i veí de Girona), que compra dos solars, la Carme i en Pau Ripoll que també compren dos solars.

Finalment trobem documentats (entre el 1846 i el 1862) divuit compradors particulars de solars situats indiferentment en els carrers del

¹⁵ AHG, Comptadoria d'hipoteques de Girona, Trasllat de domini 153-155.

Progrés i de la Indústria. Vuit d'ells les escriptures els descriuen simplement com a veïns de Girona, altres dos són paletes i la resta tenen oficis varis. Unes descripcions que ens porten a pensar que tots ells són compradors finalistes i, per tant, futurs residents (o petits inversors i petits constructors) dels edificis que s'aniran construint destinats majoritàriament a habitatges plurifamiliars.

2. CARRERS REGULARS I FUNCIONALS

És evident que tant el carrer del Progrés (del 1842) com el carrer de la Indústria (del 1856) responen a les necessitats funcionals reals. Els dos carrers tenen una amplada de 8 metres, són totalment regulars i la seva unió forma un angle recte perfecte de 90 graus. També cal recordar que els dos carrers són d'iniciativa privada i construïts amb el vistiplau de l'Ajuntament. Per ser una iniciativa particular, entre diversos propietaris, els plànols d'aquests dos carrers els trobem definits en els contractes notariais que especifiquen les superfícies de cessió, de compensació, les noves alineacions, etc.

És àmpliament conegut el conveni per a la construcció del carrer del Progrés que el trobem definit en l'escriptura realitzada pel notari Gaspar Bacó (el 6 de febrer de 1842). L'ajuntament hi participa obligant la construcció d'aquest carrer com una de les condicions per poder dividir la finca de l'antic convent en solars i també hi participa escollint el nom «del Progrés» per al nou carrer.

Un altre aspecte que contempla aquest conveni és la realització de diverses parets de tanca de 2,4 metres d'alçada, que limitin les propietats segregades. També acorden que l'industrial Joan Planas pot edificar tot l'espai, deixant una franja de 3 m. d'amplada lliure d'edificació que el separi de la propietat del veí, etc. És interessant tant la relació de les condicions escrites com el plànol de les alineacions del nou carrer que passa pel centre de l'antic convent: “...abrir una calle por dentro del convento que debe tener principio en la puerta del centro de la iglesia del nombrado edificio que da al frente del puente de San Francisco de Asís pasando esta nueva calle por dentro de dicho edificio hasta el pie de la muralla del Mercadal cuya calle deberá nombrarse calle del Progreso segun lo dispuesto por dicho Ayuntamiento”¹⁶.

¹⁶ AHG, Girona 9, llibre 725, pàg. 97.

El conveni notarial que defineix el carrer de la Indústria el trobem en l'escriptura realitzada pel notari Josep Casadevall (el 30 de desembre de 1856). L'escriptura concreta, de manera més exacta que el cas anterior, les cessions que han de realitzar els dos propietaris implicats (Joan i Narcís Estrach, i Joan Planas). L'ajuntament obliga la construcció d'aquest carrer alhora que també participa posant-li el nom «de la Indústria». Cal destacar el plànol acolorit d'una gran precisió signat per l'arquitecte Martí Sureda. Entre altres aspectes de la memòria cal subratllar “...apertura de una calle que se denomina de la Industria perpendicular a la calle de Isabel II y que alcanzará hasta la calle de la Azéquia”¹⁷. Aquest carrer s'inicia exactament en la cantonada d'unió entre el carrer del Progrés i el límit de l'antic convent. La precisió en la definició de les cessions i compensacions dels antics propietaris demostra, tant la importància d'adaptar l'antic parcel·lari irregular a la nova geometria de la ciutat, com el valor que té el terreny en aquesta època, que obliga a mesurar-lo fins i tot en centímetres quadrats.

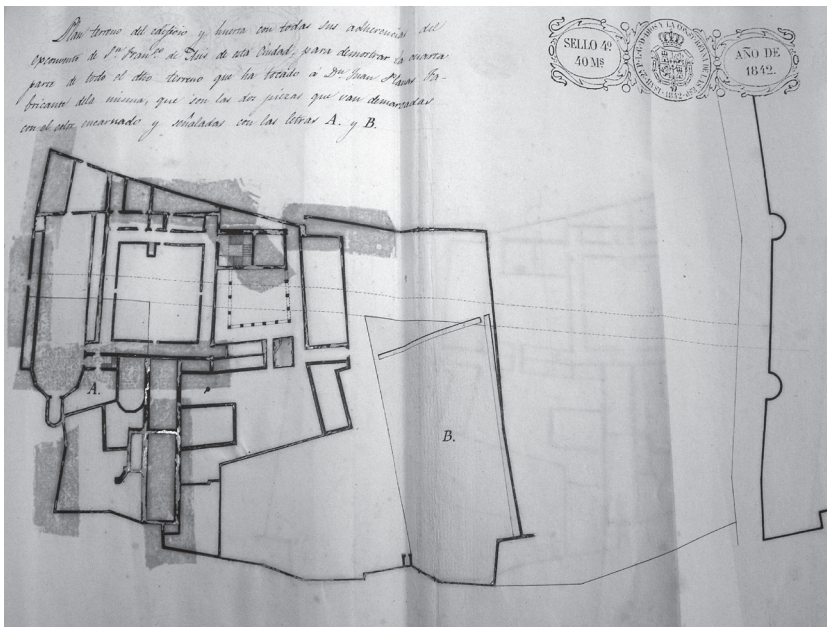

Figura 3. Plànol del carrer del Progrés¹⁸

¹⁷ AHG, Girona 4, llibre 847, pàg. 408.

¹⁸ AHG, Girona 9, llibre 725, pàg. 97.

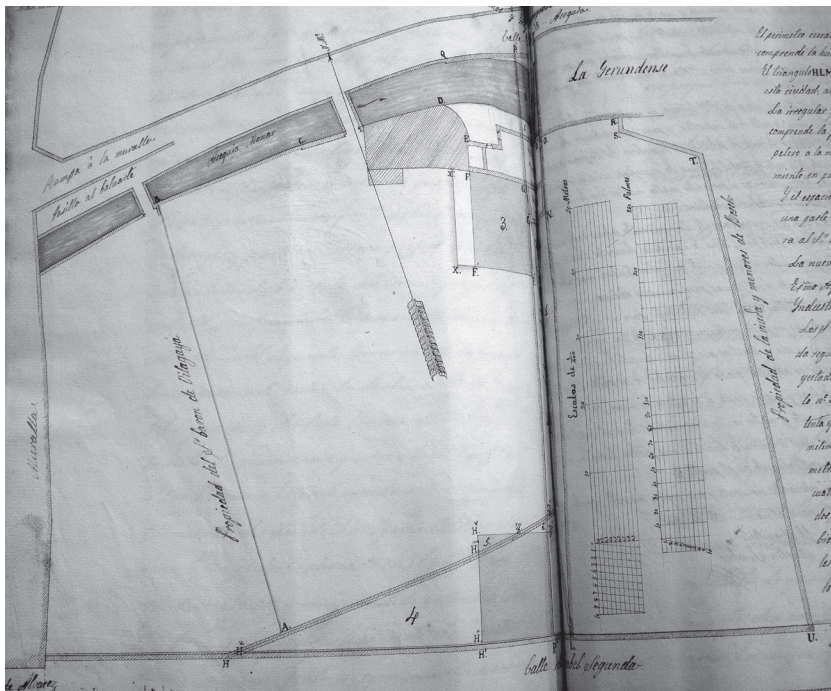

Figura 4. Plànol del carrer de la Indústria¹⁹

3. CONCLUSIONS

L'aspecte de major interès el trobem en la influència social d'aquestes intervencions físiques. Tot fa pensar que aquest inici d'obertura urbana influeix en l'inici d'obertura d'una nova mentalitat social. En aquest cas, caldria veure, amb una documentació més àmplia, fins a quin punt podem confirmar el paral·lelisme entre l'evolució urbana i l'evolució social durant el s. XIX. Un paral·lelisme que encara intuïm en molts dels teixits urbans històrics actuals.

¹⁹ AHG, Girona 4, llibre 847, pàg. 408.

